

SISEKAITSEAKADEEMIA
FINANTSKOLLEDŽ

Maarika Võsu

FK040

TOLLIDEKLARATSIOONIDE TÖÖTLEMISE SÜSTEEMI
COMPLEX EELISED JA PUUDUSED

Lõputöö

Juhendaja:

Justiitsministeeriumi

Infosüsteemide talituse peaspetsialist

Birgit Põldes

Tallinn 2007

ANNOTATSIOON

Lõputöö „Tollideklaratsioonide töötlemise süsteemi COMPLEX eelised ja puudused“ koosneb 43 leheküljest ja 3 lisast. Töös on kasutatud 20 kirjandusallikat ja ta on kirjutatud eesti keeles.

Lõputöö eesmärgiks on anda autori poolne hinnang 1. mail 2006. a Eestis rakendunud tollideklaratsioonide töötlemise süsteemile COMPLEX ning analüüsida süsteemi eeliseid ja puuduseid.

Lõputöö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis vaatleb autor Euroopa Ühenduse tolliõiguse kasutamise seadusandlikke aluseid Eesti Vabariigis. Õigusaktidele teostatud analüüs lubas autoril teha järelduse, et Maksu- ja Tolliamet on organisatsioon, kes vastutab Euroopa Ühenduse tolliõiguse normide rakendamise eest Eesti Vabariigis. Seejärel autor, kasutades Lissaboni strateegia alusel välja töötatud Mitmeaastast Strateegilist Plaani, Integreeritud Tolli Infosüsteemi loomise projekti ning Komisjoni määrust nr 2286/2003, analüüsib tolli arengustrateegiat Euroopa Ühenduses ja Eestis, mis näeb ette üleminekut elektroonsele (paberivabale) tollidokumentide vormistamisele. Nende plaanide ja määruste elluviimiseks peavad Euroopa Liidu liikmesriikide tolliadministratsioonid looma ja rakendama nõuetele vastavad infosüsteemid.

Lõputöö teine peatükk on pühendatud Eesti tollis kasutusel olnud tollideklaratsioonide töötlemise süsteemi ASYCUDA väljavahetamise vajaduse analüüsile, uue ja kaasaegsetele nõuetele vastava süsteemiga COMPLEX.

Kolmandas peatükis käsitletakse tollideklaratsioonide sisestamist COMPLEXi, vaatluse alla on võetud nn kliendi töölaud. Praktikal omandatud kogemused võimaldavad autoril kujundada oma isiklik arvamus COMPLEXi tööst ja töö tulemusena vastata küsimustele, mis on sõnastatud lõputöö pealkirjas: tollideklaratsioonide töötlemise süsteemi COMPLEX eelised ja puudused.

SISUKORD

ANNOTATSIOON.....	2
LÜHENDID JA MÕISTED.....	4
SISSEJUHATUS	6
1. EUROOPA ÜHENDUSE TOLLIÕIGUSE RAKENDAMINE EESTIS.....	8
1.1 Organisatsiooni tutvustus.....	8
1.2 Seadusandlus.....	9
1.2.1 MASP.....	9
1.2.2 ICIS.....	11
1.2.3 Komisjoni määrus nr 2286/2003.....	12
2. TOLLIDEKLARATSIOONI TÖÖTLEMISE SÜSTEEM	15
2.1 ASYCUDA	15
2.2 ASYCUDA väljavahetamise põhjused.....	16
2.3 COMPLEX	19
3. COMPLEXi PRAKTILINE VÄÄRTUS.....	23
3.1 Tollideklaratsiooni täitmine ja esitamine COMPLEXis	23
3.1.1 Deklaratsiooni elulugu.....	24
3.1.2 Deklaratsiooni olekud.....	25
3.1.3 Aruanded.....	27
3.1.4 Protseduuride passid	28
3.2 Hinnang COMPLEXi funktsionaalsele	29
KOKKUVÕTE	34
PE3IOME.....	37
VIIDATUD ALLIKAD	39
LISAD	
Lisa 1. Üldvaade infosüsteemile.....	41
Lisa 2. Kliendivaade infosüsteemile.....	42
Lisa 3. Maksu- ja Tolliameti pressiteade 08.02.2007.a	43

LÜHENDID JA MÕISTED

ASYCUDA - tolli infosüsteem (Automated System for Customs Data)

Art - artikkel

COM konto – tolli ettemaksu konto

COMPLEX - tollideklaratsioonide töötlemise süsteem

ICIS - Integreeritud Tolli Infosüsteem (Integrated Customs Information Systems)

ICS/ECS – Impordi/Ekspordi Kontrolli Süsteem (Import/Export Control System)

ECS – Ekspordi Kontrolli Süsteem (Export Control System)

ETT – Eesti Tollitariifistik

Komisjoni määrus nr 2286/2003 - Komisjoni määrus (EÜ) nr 2286/2003, 18. detsember 2003, millega muudeti määrust (EMÜ) nr 2454/93, millega kehtestatakse rakendussätted Nõukogu määrusele (EMÜ) nr 2913/92, millega kehtestatakse Ühenduse tolliseadustik, ELT L 343, 31.12.2003

MASP - Mitmeaastane Strateegiline Plaan (Multi-Annual Strategic Plan, TAXUD/477/2004)

MIKO – Mitterahalised kohustused

MTA - Maksu- ja Tolliamet

SIMP - Lihtsustatud tollideklaratsioonide töötlemise süsteem

Rahandusministri 09.06.06 määrus nr 35 - Rahandusministri 09.06.06 määrus nr 35
„Täiendavad juhised tollideklaratsiooni jasih lihtsustatud tollideklaratsiooni täitmiseks,
esitamiseks ja aktsepteerimiseks ning deklaratsioonides sisalduvate andmete edastamiseks“,
RTL 2006, 48, 868, RTL 2006, 93, 1728

Uus SAD - uus tollideklaratsioonide täitmise juhend - Komisjoni määrus nr 2286/2003

Ühenduse tolliseadustik - Nõukogu määrus (EMÜ) nr 2913/92, millega kehtestatakse
Ühenduse tolliseadustik, EÜT L 302, 19.10.1992

SISSEJUHATUS

Eelmisel aastal aktuaalseimaks teemaks Eesti tollis oli interaktiivne tollideklaratsioonide töötlemise süsteem COMPLEX, mis rakendus 1. mail 2006.a

COMPLEX on veebipõhine süsteem, mida saab tasuta kasutada igast arvutist, millel on ligipääs internetile. COMPLEX käsitleb kompleksset tollideklaratsioonide elektroonilist esitamist ja töötlemist.

Alates 1. maist 2004. aastast kuulub Eesti Vabariik Euroopa Liidu koosseisu ning sellest tulenevalt on Euroopa Ühenduse tolliõiguse rakendamine kohustuslik.

Ühenduse tolliseadustiku art 59 on kirjas:

1. Kõigi kaupade kohta, mis soovitakse tolliprotseduurile suunata, tuleb esitada kõnealusele tolliprotseduurile vastav tollideklaratsioon;

ning art 61 on öeldud:

Tollideklaratsioon esitatakse:

- a) kirjalikult;
- b) automaatse andmetöötlussüsteemi abil, kui see on ette nähtud kooskõlas komiteemenetlusega vastuvõetud eeskirjades või kui toll seda lubab;

Tollideklaratsioonide töötlemise süsteem COMPLEX on see automaatne andmetöötlussüsteem, millest räägitakse Ühenduse tolliseadustiku artiklis 61(b).

Autor tundis huvi, kuidas on Eestis korraldatud tollideklaratsioonide esitamine ja töötlemine COMPLEXis.

Lõputöö põhieesmärk on anda subjektiivne hinnang 1. mail 2006. a Eestis rakendunud tollideklaratsioonide töötlemise süsteemile COMPLEX ning analüüsida süsteemi eeliseid ja puuduseid.

Euroopa Ühenduse tolliõiguse nõuded tulenevad ka Lissaboni strateegiast (millest autor kirjutab põhjalikumalt 1.peatükis). Lissaboni strateegia üks alamstrateegiatest on E-valitsus (*e-government*), mis kutsub riigiasutusi üles muutuma efektiivsemaks ning saavutama 100%-line paberivaba suhtlus.

Oma töös uurib autor, kas COMPLEX võimaldab esitada tollideklaratsioone elektroonselt ning kas COMPLEXi rakendamisega Eestis on arenenud paberivaba suhtlus kliendi ja tolli vahel ning kas elektroonilise tollimise osakaal on seeläbi kasvanud.

Selleks, et anda hinnagut COMPLEX-ile, saada ettekujutus süsteemi tööst, hinnata tavakasutaja muljeid tööst COMPLEXiga ja süsteemi häid ning võimalikke nõrku kohti, asus autor praktikale ettevõttesse, kes oma igapäevases töös kasutab COMPLEXi tollideklaratsioonide esitamiseks tollile.

Töö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis kirjeldab autor lühidalt MTA ülesandeid Euroopa Ühenduse tollipoliitika elluviimisel ning seadusandluse nõudeid. Teises peatükis analüüsib seoses Komisjoni määruse nr 2286/2003 jõustumisega tekkinud tollideklaratsioonide töötlemise süsteemi väljavahetamise vajadust. Viimane peatükk käsitleb tollideklaratsioonide sisestamist COMPLEXi, autori poolt on vaatluse alla võetud nn kliendi töölaud. Praktikal omandatud kogemused võimaldavad autoril kujundada oma isiklik arvamus COMPLEXi tööst ja töö tulemusena vastata küsimustele, mis on sõnastatud lõputöö pealkirjas: tollideklaratsioonide töötlemise süsteemi COMPLEX eelised ja puudused.

1. EUROOPA ÜHENDUSE TOLLIÕIGUSE RAKENDAMINE EESTIS

1.1 Organisatsiooni tutvustus

Selleks, et tagada maksude efektiivne laekumine riigieelarvesse ja Euroopa Ühenduse üldeelarvesse, vajab riik organisatsiooni, kes selliste ülesannetega tegeleks. Maksukorralduse seaduse - RT I 2002, 26, 150, § 5 sätestab:

(1) Riiklike maksude maksuhaldur on Maksu- ja Tolliamet.

Ning sama seaduse § 10 on määratud MTA ülesanded:

(2) Maksuhalduri ülesanded on:

- 1) kontrollida maksude arvestamise ja tasumise õigsust ning jälgida, et makse tasutakse ja maksusoodustusi kohaldatakse seadusega sätestatud suuruses ja korras;
- 2) arvestada ja määrata seadusega sätestatud juhtudel tasumisele kuuluv maksusumma ja intress ning tagastada enamakstud või hüvitatavad summad;

MTA põhimääruse (Rahandusministri 19.01.2004. a määrus nr 9 “Maksu- ja Tolliameti põhimäärus” – RTL 2004, 9, 136, RTL 2007, 20, 339) § 7 sätestab:

Ameti ülesanded on:

- 1) riigieelarvesse laekunud ning tasumisele kuuluvate riiklike maksude ja muude rahaliste kohustuste täitmise üle arvestuse pidamine, aruannete koostamine, nende esitamine rahandusministrile ning maksukohustuslaste registri pidamine;
- 2) riiklike maksudega seotud maksuasjade menetlemine, riiklike maksude arvestamise ja tasumise õigsuse kontrollimine ning seadusega sätestatud suuruses ja korras maksude tasumise ning maksusoodustuste kohaldamise jälgimine, tasumisele kuuluva maksusumma ja intressi arvestamine ning määramine;
- 6) tollieeskirjade rakendamine ja nendest kinnipidamise tagamine;

Ülaltoodu tähendab, et Eesti Vabariigis on MTA see organisatsioon, kes vastutab Ühenduse tolliseadustikus kehtestatud nõuete rakendamise ja täitmise eest.

MTA Strateegilises plaanis aastateks 2005-2008 [<http://www.emta.ee/?id=678>], 03.12.2006, Teeninduse alamstrateegia rubriigis on kirjas:

Strateegiline eesmärk nr 1: MTA on kliendikeskne teenindusorganisatsioon.

Selle eesmärgi saavutamiseks võtab MTA kasutusele järgmised meetmed:

1.1.1. Võtab kasutusele töökorralduse, mis hoiab kokku kliendi aega ja kulusid (*single window*);

- juurutab klienditeenindaja elektroonilise töökeskkonna;

1.1.2. Loob eri kliendigruppide vajadustega arvestava elektroonse keskkonna, et kliendid saaksid deklaratsioone ning taotlusi kiirelt ja mugavalt esitada:

- töötab välja kliendikesksed elektroonsed teeninduse ja infovahetuse rakendused;
- rakendab meetmeid kvaliteetse ja kliendi eripära arvestava teeninduse tagamiseks ka väljaspool elektroonset keskkonda.

Ülaltoodu tähendab, et MTA üheks strateegiliseks eesmärgiks on Lissaboni strateegia elluviimine

1.2 Seadusandlus

1.2.1 MASP

MASP on osa E-valitsuse (*e-government*) kontseptsioonist. Kontseptsiooni aluseks on Lissaboni strateegia [http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/comm_spring_et.pdf], 03.12.2006, mis kiideti heaks Euroopa Liidu liikmesriikide poolt 2000. aastal kümneaastase reformikavana ning mille eesmärk on muuta Euroopa Liit kõige konkurentsivõimelisemaks ja

dünaamilisemaks teadmistepõhiseks majanduskeskkonnaks maailmas. Lissaboni strateegia üks alamstrateegia on E-valitsus, mis kutsub riigiasutusi üles muutuma efektiivsemaks.

Mitmeaastase strateegilise plaani eesmärgid on:

- Liikmesriikide tolliadministratsioonid peavad käituma kui üks administratsioon, et kaitsta ühiskonna huve (julgeolek, rahandus, keskkond)
- Saavutada 100% paberivaba suhtlus
- Lihtsustuste kasutamine peab rahvuslikult tasemelt laienema Ühenduse tasemele
- Ühtlustada ja harmoniseerida tolliprotseduurid

Eelpool nimetatud eesmärkide täitmiseks peavad liikmesriigid koos Euroopa Komisjoniga ehitama ning käivitama turvalised, integreeritud ja omavahel suhtlevad tolli infosüsteemid. Need elektroonilised süsteemid luuakse selleks, et muuta tollivormistus efektiivsemaks, vähendada administratiivseid kulusi, suurendada kaupade liikumise turvalisust ja rahvusvahelise kaubanduse julgeolekut.

Eestis on MASPi raames planeeritud aastatel 2005-2013 välja arendada järgmised infosüsteemid [<http://www.emta.ee/?id=3193>], 10.12.2006:

AES/ECS – Automatiseeritud Ekspordi Süsteem/ Ekspordi Kontrolli Süsteem on elektrooniline süsteem, mis toetab ekspordi deklaratsiooni andmete vahetamist liikmesriikide vahel;

AIS/ICS – Automatiseeritud Impordi Süsteem/ Impordi Kontrolli Süsteem on elektrooniline süsteem, mis toetab impordi deklaratsiooni andmete vahetamist liikmesriikide vahel;

CCP - Ühtne Tolliportaali Euroopa Liitu hõlmav veebileht, mis sisaldab kogu informatsiooni, mida ettevõtjad vajavad kaupade importimiseks/ eksportimiseks ning mis sisaldab ka viiteid rahvuslike administratsioonide ja valitsusasutuste veebilehtedele;

Single Window – arenduskontseptsioon piiriületusega seotud ametkondade koostöö saavutamiseks (E-valitsuse kontseptsioon). *Single Window* tähendus on ühekordne andmesisestus: ettevõtte edastab kõik piiriületuseks vajalikud andmed tollile, k.a. ka need, mida vajavad teised ametkonnad, ning toll edastab andmed teistele ametkondadele;

Single Access Point – arenduskontseptsioon, mis rakendumisel võimaldab ettevõtetel tollideklaratsioone esitada oma tegevuskohast sellesse liikmesriiki, kus asuvad kaubad (E-valitsuse kontseptsioon);

One-Stop Shop – logistiline kontseptsioon. Eri ametkondade poolt kaubasaadetise kontrollimine piiril samal ajal ja samas kohas;

Trader Database – Ettevõtjate andmebaas. Kõiki rahvusvahelises kaubanduses tegutsevaid EL ettevõtjaid sisaldav interaktiivne andmebaas, mis sisaldab ka neile väljastatud lube;

Risk Management Framework - süsteem riskiinfo vahetamiseks liikmesriikide ja Komisjoni vahel;

Uus SAD – uus Single Administrative Dokument – uus ühtne haldusdokument.

1.2.2 ICIS

ICIS on projekt, mis käivitus Eestis 2004. aasta juulis. Selle projekti eesmärk oli, nagu nimigi ütleb, integreeritud tolli infosüsteemi loomine ja liidestamine teiste süsteemidega. ICISe projekti raames on väljatöötatud järgnevad allsüsteemid (MTA 2005. aasta arendusplaan [<http://www.emta.ee/?id=2607>], 17.12.2006):

SIMP - Lihtsustatud tollideklaratsioonide töötlemise süsteem

LUBA – Lubade töötlemise süsteem

MIKO – Mitterahalised kohustused

GARA – Tagatiste süsteem
SELECT – Selektiivsussüsteem
RIHO – Riskiprofiilide haldus
TTMS – Kontrollülesannete haldus
TOTS – Tollijärelevalve teabesüsteem
CLFR – Klassifikaatorite haldus
MKR – Maksukohuslaste register
MTA finantsarvestuse süsteem

Selle projekti raames pidi selguma ka muuhulgas ASYCUDA saatus: kas leitakse, et on otstarbekam alustada uue süsteemi väljatöötamist või hoopiski valida ASYCUDA parendamise tee (Laksberg, L. 2002. Infotehnoloogia Tolliametis [<http://www.riso.ee/et/pub/2002it/p610.htm>], 17.12.2006).

1.2.3 Komisjoni määrus nr 2286/2003

Euroopa Komisjon muutis 18.12.2003.a oma määrusega nr 2286/2003 Ühenduse tolliseadustiku rakendussätteid.

Võimaldamaks liikmesriikidel teha piisavaid ettevalmistusi uute eeskirjade rakendamiseks, sätestas Komisjon, et tollideklaratsiooni täitmist käsitlevaid sätteid on liikmesriigid kohustatud rakendama alates 01.01.2006.a. Kuna uued nõuded tollideklaratsiooni täitmisele esitasid uusi nõudeid ka liikmesriikides kasutatavatele tollideklaratsioonide töötlemise süsteemidele, pikendas Euroopa Komisjon nende rakendamistähtaega 1. jaanuarini 2007, mis aga ei välistanud uute sätete rakendamist mistahes liikmesriigis juba varem.

Komisjoni määruse nr 2286/2003 preambula punktis 5 on öeldud:

Pärast ühtse haldusdokumendi kasutuselevõtmist 1. jaanuaril 1988. a on tollialastesse õigusaktidesse sisse viidud olulisi muudatusi, eelkõige 1. jaanuaril 1993. a sisseseatud ühtse turu ja 1. jaanuari 1994. aasta määruse (EMÜ) nr 2913/92 tõttu. Tehnoloogilised edusammud

ja eelkõige järjest suurem arvutipõhiste tollivormistusmeetodite kasutamine on tinginud vajaduse muuta ühtse haldusdokumendi kasutamist reguleerivaid sätteid.

Kuna eelpool nimetatud määrusega muudeti tolliseadustiku rakendussätete lisasid, muutusid ka tollideklaratsiooni täitmise nõuded. Rakendussätete lisas 37 sätestati ülevaatliku maatrikstabelina tollideklaratsiooni need lahtrid, mida tuleb täita kauba konkreetsele tollikäitlusviisile suunamise deklaratsioonides.

Olulisemateks kehtestatud muudatusteks tollideklaratsiooni täitmisel on nõuded lahtritele, mis liigitati kolmeks järgmiste tähistega:

- A – lahtrid, mille täitmine on kohustuslik kõikides liikmesriikides;
- B – lahtrid, mille täitmisest võivad liikmesriigid loobuda;
- C – lahtrid, milles sisalduvaid andmeid võivad ettevõtjad esitada, kuid liikmesriigid ei või nõuda.

Kõikidel liikmesriikidel on kohustus teatada komisjonile lahtrite loetelu, mille täitmist konkreetsetes liikmesriigis esitatud tollideklaratsioonidel nõutakse. Need andmed avaldatakse Komisjoni poolt, et ettevõtjad erinevate liikmesriikide nõudeid teaksid.

Kaob ära harjumuspärane seos tollideklaratsiooni liigi (lahter 1) ja tollikäitlusviisi koodi (lahter 37) esimese koha vahel. Samuti saavad tollideklaratsiooni liigi tähtkoodi kõik lihtsustatud tollideklaratsiooni liigid ja lisadeklaratsioonid. Muutub isiku identifitseerimisnumbri kuju. Seni Eestis kasutatava äriregistri koodi asemel hakatakse kasutama koodi, mille 2 esimest kohta on riigi tähis (EE).

Senise kahekohalise transpordiliigi koodi asemel hakatakse kasutama ühekohalist koodi ning tollideklaratsioonidel kasutusel olnud kahte liiki tolliasutuse koode – täht- või numbrikoodi asemel kasutatakse ainult ühte koodi, mis on kaheksakohaline ning koosneb numbritest ja tähtedest.

Oluline muudatus toimub lahtri 40 täitmise osas. Sinna hakatakse märkima kauba eksportimisele või liikmesriiki lähetamisele eelneva dokumendi, ülddeklaratsiooni või tollideklaratsiooni andmeid.

Liitudes Euroopa Liiduga muutus Eesti õiguskord oluliselt: Euroopa õigus on saanud otse kohaldatavaks Eesti territooriumil ning ülimuslikuks rahvusliku õiguse suhtes. See tähendab, et alates 01.01.2006. a pidi Eesti kui Euroopa Liidu liikmesriik rakendama uue SADi täitmise juhendit.

2. TOLLIDEKLARATSIOONI TÖÖTLEMISE SÜSTEEM

2.1 ASYCUDA

Enne COMPLEXi rakendamist 1. mail 2006. a, oli Eesti tollis tollideklaratsioonide töötlemise süsteemina kasutusel ASYCUDA, mis võeti kasutusele 1999. a oktoobris [<http://www.infosys.ee/index.php?page=2&sub=4&lang=et&PHPSESSID=ea51a3ab9f16e9f1211dd9a8debb2462>], 03.01.2007.

ASYCUDA on tolli infosüsteem, mis katab suurema osa väliskaubanduse protseduuridest alates deklaratsioonide täitmisest lõpetades statistilise analüüsiga. ASYCUDA oli loodud Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni allüksuse UNCTAD (United Nations Conference on Trade And Development) poolt [<http://www.asycuda.org/programme.asp>], 03.01.2007.

Põhifunktsionaalsus, mida ASYCUDA Eestis kattis, oli järgmine:

Deklaratsioonide töötlus - moodulid MODBRK, MODCBR;

Selektiivsus – moodul MODSEL;

Sisenemisdeklaratsioonide töötlus –moodul MODCAR;

Arvepidamine – moodul MODACC;

TIR-märkmike haldus –moodulis MODTRS;

Klassifikaatorite haldus- moodul MODCHQ.

Lihtsustatud deklaratsioonid sisestati eraldi lihtsustuste serverile, mis oli läbi liidese ühendatud deklaratsioonide töötlemise mooduliga, kus lihtsustatud deklaratsioonidele tehti perioodilisi lõplike deklaratsioone.

ASYCUDA deklarandimoodulid MODBRK ja MODTRB olid mõeldud kaubadeklaratsioonide (hiljem mõiste muutumisel tollideklartsioonide) ja transiididokumentide töötlemiseks. Sellega oli võimalik täita, välja trükkida blanketile ja disketil edastada deklaratsioone ning transiididokumente.

Online töös sai saata sisestatud kaubadeklaratsioonid läbi Interneti Tolliameti serverile, kasutades selleks Tolliameti antud võtit, kasutajanime, parooli ja SSA (Secure Sockets Agent) klienti. SSA moodustas krüpteeritud kanali kliendi arvuti ja Tolliameti serveri vahel. Kasutajanime ja parooli alusel identifitseeriti õige kasutaja.

Muudatused süsteemis jõudsid kasutajani läbi Interneti üks kord nädalas (reedeti) ja iga kuu esimesel päeval (kui muutusid valuutakursid), kas automaatselt (juhul, kui kliendil oli juurdepääs Tolliameti serverile) või läbi tugifirma serveri. Uuenduste laadimine oli hädavajalik, kuna MODBRK-s ja MODTRB-s ei olnud võimalik muudatusi (nt. valuutakursse) käsitsi sisse viia.

2.2 ASYCUDA väljavahetamise põhjused

Alates 01.01.2006. a pidi Eesti kui Euroopa Liidu liikmesriik rakendama uue SADi täitmise juhendit. Lähtudes Euroopa Komisjoni e-tolli visioonist ja MASPi plaanist ECSi ja ICSi loomise kavadest, pidi tollideklaratsioonide töötlemise süsteem olema lähitulevikus liidestatav eelnimetatud uute üle-euroopaliste süsteemidega.

Uue SADi rakendamine ja tollideklaratsioonide süsteemi liidestamine uute süsteemidega toob kaasa täiendavaid funktsionaalseid ja tehnilisi nõudeid deklaratsioonide töötlemisel. Nendest nõuetest tulenevate muudatuste sisseviimine süsteemi ASYCUDA oleks olnud töömahukas ja tehniliselt keerukas, kuna tegu on vananenud infotehnoloogilisel platvormil teostatud süsteemi parendamisega.

Uue SADi rakendamiseks kasutusel olnud süsteemis ASYCUDA vajalike muudatuste maht polnud oluliselt väiksem kui uue süsteemi ülesehitamine. Põhjuseks ennekõike oli tarkvara moraalne vananemine. Teised Euroopa Liidu süsteemid, näiteks ECS ja ICS, mis Eestis tuleb järgnevatel aastatel kasutusele võtta või arendada, arvestavad oma ülesehituses juba uue SAD põhimõtete ja nõuetega (MTA, ASYCUDA asendamine uue tollideklaratsioonide töötlemise süsteemiga, 2005).

ICIS projekti käivitamine MTAs tingis ühtlasi vajaduse paralleelselt töid alustada ka ASYCUDAs, et välja vahetada lõplike deklaratsioonide töötlemise süsteem ning harmoniseerida see uue lihtsustatud tollideklaratsioonide töötlemise süsteemiga. ICIS alamprojekti SIMP raames juunis 2005.a sai valmis veebipõhine lihtsustatud tollideklaratsioonide töötlemise tarkvara, mis asendas kasutusel oleva ASYCUDA lihtsustatud tollideklaratsioonide töötlemise funktsionaalsuse. Selle tarkvara projekteerimisel oli allprojekti SIMP töörühm püüdnud silmas pidada võimalust kasutada väljatöötatavat tarkvara ka tollideklaratsioonide töötlemisel, niipalju kui SIMP allprojekti ulatus seda võimaldas. Seega sisuliselt tehti ICISe raames osaliselt ka uue tollideklaratsioonide töötlemise rakenduse arendamiseks vajaminevaid töid.

ICISe projekti raames valmisid universaalsed rakendused SELECT (selektiivsussüsteem) ja TTMS (kontrollülesannete halduse süsteem), mis katavad täiesti ja sisaldavad lisafunktsionaalsust võrreldes ASYCUDA mooduli MODSEL funktsionaalsusega.

MTA plaanis uuendada finantsarvestust ning rakendada kliendile ühte laekumiste kontot, millelt tasutakse kõiki kliendi kohustusi sh tollivormistusel tekkinud kohustusi. Selline muudatus finantsarvestuse süsteemis tähendab loobumist ASYCUDA arvepidamismooduli MODACC funktsionaalsusest ning ASYCUDA liidestamist otse MTA finantsarvestussüsteemiga. Liidestamise korral kaob vajadus ülal pidada tollipoole finantsarvestuse jaoks tööle pandud rakendusi (Pangainfo, Määramiste-laekumiste aruanne, Ühine intressiarvestus), samuti loobumist raamatupidamispaketist Hansa-Raama. Liidestamine finantsarvestussüsteemiga toob kaasa uued funktsionaalsed ja tehnilised nõuded ASYCUDA süsteemile. Kuid uue tollideklaratsioonide töötlemise rakenduse liidestamise vajadust finantsarvestussüsteemiga on võimalik arvesse võtta rakenduse väljatöötamise käigus ja see ei tõsta uue tollideklaratsioonide töötlemise tarkvara maksumust.

Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Euroopa Majanduskomisjoni Transpordi Mõjutavate Tolliküsimuste Komitee (Working Party on Customs Questions affecting Transport) poolt on asutud intensiivselt läbi töötama TIR-protseduuri kompileerimise kontseptuaalseid ja tehnilisi aspekte eesmärgiga luua alused Ühtsele elektroonsele TIR-märkmike süsteemile.

See tähendab, et ASYCUDAs oleks vaja lahendada TIR-märkmike töötlemine uue andmemudeliga ja uutel põhimõtetel.

Kui valida ASYCUDA parendamise tee:

a) ASYCUDA parendamine ei tooks kaasa seda, et süsteem muutuks kasutajale lihtsamaks ja tehnilisele meeskonnale kergemini hooldatavaks, pigem võiks prognoosida vastupidiseid protsesse;

b) süsteemi kasutamisel jääksid püsima vajadused programmi installeerimiseks töökohal, konfiguratsioonimuudatuste ja programmiversioonide muutmise kohmakus kasutaja jaoks. Samuti ei oleks võimalik tagada kõigi kasutajate töötamine ühes programmiversioonis;

c) jääksid kasutusse autonoomsed tööjaamad ja deklaratsioonide esitamine diskettidel, mis on vastu Lissaboni strateegia põhimõtetele;

d) jääksid vajadused paralleeltööde järele ja sellest tulenev täiendav ressursikulu:

- oleks vaja topelt hooldada tollitehnoloogilist konfiguratsiooni (SIMPis ja ASYCUDAs toimub see väga erinevalt);

- oleks vaja hooldada klassifikaatorid nii ASYCUDAs kui ICISE keskses teatmebaaside süsteemis (mitte kõik ASYCUDA klassifikaatorid ei ole sünkroniseeritavad ICISE süsteemist);

- oleks vaja topelt hooldada riskianalüüsi (selektiivsuse reeglid tuleks sisestada nii SELECTi kui ASYCUDAsse);

e) ASYCUDA liidete arv teiste süsteemidega kasvaks ning suureneks ka süsteemihoolduse ressursivajadus liidete hooldamiseks ja süsteemi üldise töökindluse tagamiseks;

f) kuna ASYCUDA infotehnoloogiline platvorm parenduse käigus ei uueneks, vastuolud süsteemi võimaluste ja ümbritseva pidevalt areneva infotehnoloogilise keskkonnaga süvenevad, siis sellest tulenevalt muutuks mõne aasta pärast ASYCUDA väljavahetamine tehnoloogiliseks paratamatuseks. Mis tähendab, et kulutused ASYCUDA asendamiseks uue süsteemiga tuleks ikkagi teha.

Mida toll võidab, kui valib ASYCUDA väljavahetamise:

- Lahenevad komplekselt MTA ees seisvad probleemid seoses tollideklaratsioonide töötlemisega lähiaastatel

- Saavutab kõikide tulevate arenduste ühtse infotehnoloogilise taseme. Süsteemide hooldamine muutuks lihtsamaks kui väheneb infotehnoloogiliste platvormide paljusus
- Suudab väiksema ressursikuluga toime tulla Euroopa Liidu süsteemide rakendamisega, ilmnunud probleemid saaksid kõrvaldatud operatiivsemalt
- Saavutab rakenduste kasutajate suurema rahulolu

Uus tollideklaratsioonide töötlemise süsteem toetuks projekti ICIS (SIMP) raames väljatöötatud deklaratsioonide töötlemise lahendusele ja liidestele teiste ICIS raames välja töötatud süsteemidega (SELECT, TTMS, GARA, LUBA).

Mida võidavad kliendid:

- Kliendid saaksid oma kasutusse ajakohase ja kasutajasõbraliku veebipõhise töövahendi
- Väheneksid kliendi halduskulud, saavutades nii inim- kui finantsressursside kokkuhoiu, sest veebipõhise lahenduse korral ei pea klient kasutama tugifirma teenust ning maksma selle eest. Nii infrastruktuuri kui infotehnoloogise toe garanteerib riik

Võttes arvesse eelpool nimetatud asjaolusid, otsustas MTA uue tollideklaratsiooni töötlemise süsteemi loomise kasuks.

2.3 COMPLEX

COMPLEX on uus, tasuta kättesaadav veebipõhine tollideklaratsioonide töötlemise süsteem, mis käivitus 1. mail 2006.a ning vahetas välja süsteemi ASYCUDA [<http://www.emta.ee/?id=3101>], 05.02.2007.

Vajaduse uue süsteemi kasutusele võtmiseks tingis Euroopa Liidu nõue rakendada kõikides liikmesriikides uusi tollideklaratsiooni täitmise nõudeid. Üheks uueks nõudeks on üleminek paberivabale (elektroonsele) tollivormistusele.

COMPLEX on kaasaegne, interaktiivne, mugav ja kasutajasõbralik veebipõhine tollideklaratsioonide töötlemise süsteem, mis on loodud selleks, et:

- pakkuda klientidele kiiret ning mugavat tollideklaratsiooni esitamise võimalust
- viia tollivormistus kaasaegsele tasemele
- lihtsustada elektroonilise tollimise kasutamist
- vähendada tollivormistuse läbiviimisega seotud kulutusi nii ettevõtetele kui riigile
- tagada seadusandluse ühetaoline rakendamine kõikides liikmesriikides
- parandada ühiskonnakaitset

Uus süsteem käsitleb tollideklaratsioonide elektroonilist töötlemist ja esitamist komplekselt. See tähendab seda, et COMPLEXiga on liidestatud suur hulk teda toetavaid ja abistavaid alamsüsteeme, näiteks lubade töötlemise ja tagatiste süsteem, Eesti Tollitariifistik ja maksukohustuslaste register, mitterahaliste kohustuste alamsüsteem MIKO, mis võimaldab edastada MTAlle aruandeid elektrooniliselt (üldvaade infosüsteemile on toodud Lisas 1 ja kliendivaade infosüsteemile on toodud Lisas 2).

COMPLEXiga on liidestatud:

SIMP - Lihtsustatud tollideklaratsioonide töötlemise süsteem

LUBA – Lubade töötlemise süsteem

MIKO – Mitterahalised kohustused

GARA – Tagatiste süsteem

SELECT – Selektiivsussüsteem

RIHO – Riskiprofiilide haldus

TTMS – Kontrollülesannete haldus

TOTS – Tollijärelevalve teabesüsteem

ETT – Eesti Tollitariifistik

CLFR – Klassifikaatorite haldus

MKR – Maksukohuslaste register

COMPLEX on veebipõhine süsteem, mille eeliseks on see, et seda saab kasutada igast arvutist, millel on ligipääs internetile. MTA saab süsteemi jooksvalt ajakohastada ja hooldada nii, et seda ei pea tegema iga kasutaja ise, mis tähendab kulude kokkuhoidu ettevõttele.

Samuti saab tollideklaratsioone koostada ja esitada XML (Extensible Markup Language) kujul. See tähendab seda, et kliendil on võimalus, kasutades kokkulepitud standardit, edastada tollideklaratsioon COMPLEXi.

Klient saab COMPLEXi kasutamiseks siseneda e-maksuametisse MTA veebilehe või internetipanga kaudu. COMPLEXi kasutamiseks mingit lisaprogrammi installeerida vaja ei ole, sest süsteem asub e-maksuameti keskkonnas, vajalik on ainult interneti ühenduse olemasolu.

MTA veebilehel [<http://www.emta.ee/?id=3771>], 04.11.2006, on avaldatud kauba deklareerimise teenusstandard tollis, kus muuhulgas on kirjas:

1.1. Tollideklaratsioon tuleb vormistada ja esitada tollile juhul kui:

- imporditakse kaupa Eestisse ühendusevälisest riigist üle kehtestatud piirmäära. Piirmääraks on impordil - 22 EURi või kauba kogus ületab Eesti maksuseadustega kehtestatud maksuvaba koguselise piiri;
- eksporditakse Eestist ühendusevälisesse riiki kaupa, mille väärtus ületab 1000 EURi või kui kauba kogus ületab 1000 kg.

Deklareerida tuleb kaubad, mis tuuakse ühendusevälisest riigist Eestisse või, mis toimetatakse Eestist ühendusevälisesse riiki. Deklareerimise kohustus on ka kaupadel, mis tulevad Euroopa Liidu liikmesriigist, kuid millel ei ole ühenduse tollistaatust.

1.2. Ühenduse kaup on:

- täielikult ühenduse tolliterritooriumilt saadud või toodetud kaup, mis ei sisalda ühendusevälistest riikidest imporditud kaupa;
- vabasse ringlusse lubatud kaup;

- kaup, mis on toodetud vabas ringluses olevast kaubast või vabas ringluses olevast ja täielikult Ühenduse tolliterritooriumilt saadud või toodetud kaubast.

Ühenduse kaup kaotab ühenduse tollistaatuste, kui see tegelikult tolliterritooriumilt välja viiakse.

2.1 Tollideklaratsiooni saab esitada elektrooniliselt ööpäevaringselt mistahes asukohast või paber kandjal tolliasutusele selle lahtiolekuaegadel.

2.2 Elektroonilisel teel tollideklaratsiooni esitamiseks saab kasutada veebipõhist tollideklaratsioonide töötlemise süsteemi COMPLEX.

3. COMPLEXi PRAKTILINE VÄÄRTUS

3.1 Tollideklaratsiooni täitmine ja esitamine COMPLEXis

Tollideklaratsiooni täitmisele esitatavad nõuded tulenevad Komisjoni määrusest nr 2286/2003, mille lisades 37 ja 38 on toodud ühtse haldusdokumendi (tollideklaratsiooni) selgitavad märkused ning vormides kasutatavad koodid.

Rahandusministri 09.06.06 määruses nr 35 sätestatakse tollideklaratsiooni ja lihtsustatud tollideklaratsiooni täitmise, esitamise, aktsepteerimise ning tollideklaratsioonis ja sisenemisdeklaratsioonis sisalduvate andmete ja riski hindamiseks vajalike andmete edastamisega seonduvad täiendavad juhised.

Lõputöö kirjutamiseks vajaliku informatsiooni kogumise meetodikaks valis autor praktilise töö. Selleks, et saada ettekujutust COMPLEXi tööst, hinnata tavakasutaja kogemusi ja süsteemi häid ning võimalikke nõrku kohti, asus autor praktikale ettevõttesse, mis oma igapäevases töös kasutab COMPLEXi tollideklaratsioonide esitamiseks tollile.

Autor proovis samm sammult sisestada deklaratsioone kasutades selleks :

- Komisjoni määrust nr 2286/2003 lisad 37 ja 38;
- Rahandusministri 09.06.06 määruse nr 35 juhiseid;
- tollideklaratsiooni täitmise juhendit elektroonilistes andmetöötlusesüsteemides [<http://www.emta.ee/?id=3361>], 19.02.2007;
- kliendi SIMP+COMPLEXi kasutusjuhendit [<http://www.emta.ee/?id=3361>], 19.02.2007

Tollideklaratsioonide elektrooniliseks esitamiseks on vaja taotleda e-maksuametis kasutajaõigused ja esitada volikirjad vastavate kontode kasutamiseks.

Server, kuhu tollideklaratsioonid sisestamisel lähevad, on üle Vabariigi ühine. Tolliasutuse kood on näha deklaratsiooni aktsepteerimise numbris. Klient peab sisestama lahtrisse 30 selle tolliasutuse koodi, mille piirkonnas kaup asub ning süsteem võtab sealt selle numbri ning lisab aktsepteerimisnumbri kombinatsiooni. Kui 30 kalendripäeva jooksul ei ole salvestatud andmete alusel tollideklaratsiooni aktsepteeritud, kustutatakse automaatselt tollideklaratsioon andmetöötlussüsteemist (esitamata deklaratsioon hoitakse süsteemis 30 kalendripäeva nende viimasest muutmise päevast alates).

Üldjuhul esitatakse tollideklaratsioon elektroonilisel teel, välja arvatud piirangute ja keeldudega seotud kaupade puhul, kui vastav õigusakt ei luba tollideklaratsiooni elektroonilisel teel esitada. Elektroonilisel teel esitatud tollideklaratsioonid koos lisadokumentidega peab arhiveerima deklarant.

Kui tollideklaratsioon on esitatud tollile elektrooniliselt, siis hiljemalt kaks nädalat peale tollideklaratsiooni esitamist tuleb tollile esitada järgmised dokumendid:

1. impordi tolliprotseduuri rakendamisel kauba päritolu tõendav dokument - kui see oli eksportija poolt lisatud. Kui deklarant soovib originaalallkirjaga arvedeklaratsiooni tagastamist, säilitab toll arvedeklaratsiooni koopia;
2. litsents/seiredokument tollile kontrollimiseks ja kinnitamiseks, kui selle esitamine on nõutav;
3. kinnitusarve maksuvabastuse saamisel lõplikust dumpinguvastasest tollimaksust, kui selle esitamine oli nõutav.

Tollile esitatud dokumendil peab olema märgitud tollideklaratsiooni aktsepteerimise number.

3.1.1 Deklaratsiooni elulugu

Deklaratsiooni elulugu algab sellega kui klient sisestab deklaratsiooni ja vajutab nupule "Salvesta". Süsteem salvestab deklaratsiooni redigeeritavate deklaratsioonide loendisse. Redigeeritavate deklaratsioonide loendis olevat deklaratsiooni on võimalik muuta, kustutada ja kontrollida. Deklaratsiooni kontrollimine tähendab, et süsteem kontrollib deklaratsiooni

vastavust valitud profiilile ja käivitab talitusreeglid. Samuti kontrollitakse, kas deklaratsioon on tasutav või tagatav. Kontrolli tulemused kuvatakse kliendile deklaratsiooni sisestamise keskkonda.

Kui klient on otsustanud deklaratsiooni esitada, vajutab ta nupule "Esita". Nüüd käivitab süsteem deklaratsiooni kontrollimise ja kui see on lõppenud, suunab ta deklaratsiooni olekusse "RISKIANALÜÜSIL". Edasine deklaratsiooni olek sõltub riskianalüüsi tulemustest. Pärast seda, kui klient on deklaratsiooni esitanud, kustutab süsteem deklaratsiooni redigeeritavate deklaratsioonide loendist ja lisab esitatud deklaratsioonide loendisse.

3.1.2 Deklaratsiooni olekud

Deklaratsioon võib töötlemise moodulis olla järgmistes olekutes:

1. RISKIANALÜÜSIL – see on algolek, kuhu satub deklaratsiooni algne versioon, mis pääseb läbi talitusreeglitrollist (st talitusreeglid ei teata vigadest). Sellesse olekusse saab sattuda ainult algne versioon. Sellest olekust väljumisel salvestab süsteem riskianalüüsi tulemused ja kliendi kohustused andmebaasi – neid ei saadeta kohe TTMS-i ja MIKO-sse. Olekust väljumine toimub siis, kui SELECT väljastab riskianalüüsi tulemused;
2. MAKSMATA JA TAGAMATA – kaubad on valmis vabastamiseks, maksud on arvestusse kantud, kohustused on MIKO-sse kantud, puudu on vaid makse või tagatis. Sellesse olekusse sisenemisel kantakse salvestatud kohustused MIKO-sse, maksud arvestusse ja broneeritakse tagatised;
3. KAUP VABASTATUD – kaubad on vabastatud. Sellesse olekusse saab siis, kui maksud ära maksta ja tagatised esitada. Sellesse olekusse sisenemisel genereeritakse ekspordideklaratsiooni korral ECS-teade;
4. TÜHISTATUD – deklaratsioon on tühistatud. See on lõppolek, selles olekus deklaratsiooniga ei tehta enam midagi;
5. KORRIGEERIMISEL – kaubad ei ole veel vabastatud, kuid maksud on kantud arvestusse ning kohustused MIKO-sse. Deklaratsioon suunatakse korrigeerimisele.

Selles olekus kaupa vabastada ei saa. Kui deklaratsioon on korrigeeritud, tuleb arvestusse kanda maksude vahe ja muuta broneeringuid. Kuna kohustused on selleks hetkeks MIKO-sse kantud, tuleb ka uued kohustused süsteemi kanda ning vanad kohustused tühistada;

6. PEATATUD JAGAMISEKS – deklaratsioon on piiratud ajaks peatatud jagamiseks. Sellesse olekusse saab ta sattuda ainult siis, kui deklaratsioon saadeti punasesse koridori ning kõik töökäsud ja kohustused käivad ainult kaupade kohta (ja mitte deklaratsiooni kui terviku kohta) ning on vähemalt üks kaup, mille kohta pole ühtki töökäsku. Kui deklaratsioon jagatakse, läheb käsilolev deklaratsioon olekusse LÄBIVAATUSEL. Deklaratsioonist eemaldatakse kõik kaubad, millega on kõik korras ja nende kohta tehakse uus deklaratsioon uue numbriga;
7. PEATATUD KONTROLLIMISEKS – deklarandi poolt on deklaratsioon esitatud ning see on ootel olekus. Sel ajal teeb tolliametnik vajadusel täiedavat riskianalüüsi ning vajadusel suunab deklaratsiooni vastavasse kontrollikoridori;
8. LÄBIVAATUSEL – ooteolek, kus deklaratsioon ootab töökäsu täitmise tulemusi;
9. LISADEKLARATSIOON ESITAMATA – sellesse olekusse läheb SIMPis koostatud lisadeklaratsioon enne esitamist. Sellesse olekusse minekul annab COMPLEX deklaratsioonile ka aktsepteerimise numbri. SIMP annab kaasa broneeringu andmed ja kaubad vabastatakse. Deklarandil on õigus teha teatud piiratud ulatuses järelkandeid (neid kontrollitakse spetsiaalsete talitlusreeglite abil) ja siis lisadeklaratsioon esitada; seepeale läheb deklaratsioon kaup vabastatud olekusse, maksud kantakse arvestusse.

Kliendi poolt elektroonselt tollile esitatud deklaratsioonid jäävad süsteemis ooteajale ehk staatusesse “esitatud”. Ooteajal toimub deklaratsioonide riskianalüüs, mille lõppedes kaup kas vabastatakse või suunatakse süsteemis edasi kontrollikoridori. Juhul kui deklaratsioon jääb ooteajale pikemaks kui on selle profiilile määratud ooteaeg (COMPLEXis profiilidele ABCDEJK- 15 min ning H ja I 30 min; SIMPis 30 min), tähendab see seda, et sellele deklaratsioonile on rakendatud täiendavat riskianalüüsi.

Täiendaval riskianalüüsil võib deklaratsioon olla kuni 2 tundi alates deklaratsiooni esitamisest. Kogu riskianalüüsi ajal on kliendi jaoks deklaratsioon staatuses “esitatud”. Juhul kui esitatud

deklaratsioonid jäävad staatusesse “esitatud” kauemaks kui 2 tundi, tuleb sellest teavitada tolliasutust, mille piirkonnas kaup asub. Tolliametnik on kohustatud jälgima elektrooniliselt esitatud deklaratsioone ning süsteemi tõrgete korral võtma kasutusele meetmeid, et kaupa ei peetaks ilma põhjuseta tolli poolt kinni.

Uues süsteemis lähevad maksud sendilise täpsusega automaatselt kontolt maha, täiendavalt selleks pole vaja midagi teha. Kui deklaratsiooni staatus on 'kaup vabastatud', tähendab see seda, et:

- tegemist on maksepikendusega deklaratsioonidega (lahtris 48 on 0 või 1), siis on maksud automaatselt tagatud samal hetkel, kui kaubad vabastati;
- kui tegemist on ettemaksu arvelt tasutud deklaratsiooniga (lahtris 48 on 2 või 3) on maksud automaatselt tasutud samal hetkel, kui kaubad vabastati.

3.1.3 Aruanded

COMPLEXis on võimalik koostada esitatud deklaratsioonide aruandeid, mida ettevõtte saavad kasutada ettevõttesisese raamatupidamise või oma statistika jaoks. Seisuga 20.03.2007 on realiseeritud 2 aruannet [<http://www.emta.ee/?id=4546>], 23.02.2007:

1. Aruanne AA 1003 “Tollilattu (II kontrolltüüpi vabatsooni) vormistatud deklaratsioonid” See aruanne koondab konkreetse tolli/II tüüpi vabatsooni lattu vormistatud protseduurile suunamise deklaratsioonid. Päringu tegemise õigus on isikul, kellele maksu- ja tollikeskus on väljastanud tollilao pidamise või II tüüpi vabatsoonis tegutsemise loa. Aruande koostamiseks tuleb sisestada lao kood ja valida periood, mille jooksul aktsepteeritud deklaratsioonid päringus kajastuvad.
2. Aruanne AA 1007 “Kliendi impordi_ekspordi andmed”. Aruanne toob välja põhilisemad andmed kõikidelt impordi/ekspordi deklaratsioonidelt, kus klient on kauba saaja, saatja, deklarant või esindaja. Kohustuslik parameeter on soovitud ajavahemiku algus. Lõpukuupäev on vaikselt aruande tegemise kuupäev. Lisaks võib

sättida filtreid: suund (vaikimisi mõlemad), profiil, lähte- , siht- ja päritoluriik, protseduur, protseduuri lisakood, kaubakoodide vahemiku algus ja lõpp (1-10 positsiooni), kaubakoodi lisakood, tarnetingimused, soodustuse kood. Väljundis on nähtav ka iga deklaratsiooni viimane staatus.

3.1.4 Protseduuride passid

Protseduuri pass on dokument, mis sisaldab viidet tollieeskirjade artiklitele ning toob välja protseduurile esitatud nõuded ja erisused tollideklaratsiooni täitmisel ja infosüsteemi sisestamisel ning selle töötlemisel [<http://www.emta.ee/?id=3272>], 23.02.2007

COMPLEXis deklaratsiooni töötlemisel käivitatakse protseduuri passis kirjeldatud nõuete täitmiseks teatud talitusreeglid (alamprogrammid), mis on koostatud tolliprotseduuride analüüsi tulemusena.

Talitusreeglid võimaldavad näiteks:

- kontrollida, kas vajalikud lahtrid on täidetud;
- kontrollida LUBA süsteemist loa olemasolu;
- kontrollida, et on sisestatud nõutud lisadokumendid;
- lubada ETT-I makse arvutada ja keelde ning piiranguid rakendada;
- lubada makse käsitsi sisestada.

Süsteem väljastab talitusreeglite rakendamise tulemusena:

1. veateateid ja hoiatusi;
2. lisab kliendile kohustusi;
3. annab ametnikele tööülesanded;

Hoiatused on nendest kõige leebemad ja juhivad tähelepanu konkreetset sönastatud juhisele, mida peaks vältima või kontrollima ja mille põhjusi saab deklaratsiooni andmetes ka kohe parandada.

Töökäsk on ülesanne ametnikule millegi kontrollimiseks enne deklaratsiooni esitamist. Kõige tõsisemad on veateated, mille põhjusi parandamata ei saa edasi liikuda ega deklaratsiooni esitada. Nii hoiatuste kui veateadete tekstis on viidatud ka konkreetsele lahtrile, millesse oli sisestatud probleeme tekitav väärtus ja mida peab muutma.

Kui kõik protseduuri passis olevad nõuded on täidetud, siis on võimalik deklaratsioon esitada ja jõuda olekusse, kus deklaratsioon on aktsepteeritud.

COMPLEXis on järgmised protseduuri passid:

- Ajutine import
- Eksport ja CAP
- Import
- Ladustamine
- Töötlemine

3.2 Hinnang COMPLEXi funktsionaalsele

Läbitud praktika käigus sai autor praktilisi kogemusi tollideklaratsioonide töötlemise süsteemiga töötamisel ning see aitas kaasa arvamusel kujundamisel COMPLEXi eeliste ja puuduste kohta. COMPLEX jaguneb ametniku töölaauks ja kliendi töölaauks. Autoril vaatluse all oli kliendi töölaud.

Autori arvates on COMPLEXi eelisteks:

- asjaolu, et COMPLEX on veebipõhine ja tollideklaratsioone saab esitada elektroonselt. Veebipõhise süsteemi eeliseks on võimalus selle kasutamiseks igast interneti ühendusega arvutist, mingeid täiendavaid IT-alaseid nõudeid, et saaks COMPLEXi kasutada, ei ole, piisab kui on kaasaegne interneti lehitseja ja interneti ühendus
- MTA saab süsteemi jooksvalt ajakohastada ja hooldada, seda ei pea tegema iga kasutaja ise

- COMPLEXi kasutamiseks ei pea klient enam kasutama süsteemihoidlust pakkuva ettevõtte teenust, mis vähendab klientide halduskulusid
- arenenud on paberivaba suhtlus kliendi ja tolli vahel, sest tollideklaratsioone saab esitada elektrooniliselt. Elektroonilise tollimise osakaal on seoses COMPLEXi rakendamise tõusnud ligi 100 protsendini. Kui enne süsteemi rakendamist esitati läbi e-kanalite ligi 57 % tollideklaratsioonidest, siis MTA 08.02.2007.a pressiteates (Lisa 3) on avaldatud kliendi rahuloluuuring, mis näitab et 2006.a neljandas kvartalis oli e-tollimise protsent ligi 98%
- kasvanud on klientide rahulolu e-teenustega üldiselt ning tollideklaratsioonide esitamise lihtsusega (MTA 08.02.2007.a pressiteade - Lisa 3)
- elektrooniline tollideklaratsioonide esitamine oluliselt lihtsustab tollivormistust
- tollideklaratsiooni täitmine COMPLEXis on lihtne ja mugav - tollideklaratsiooni sisestamine COMPLEXi on juhendmaterjalides üksikasjalikult kirjeldatud
- paljud lahtrid COMPLEXis on varustatud klassifikaatoritega, mis lihtsustab tollideklaratsiooni täitmist
- liikumine COMPLEXis on loogiline ja mugav, deklaratsiooni saab „lehitseda“
- veateadete esile tõstmine - juhul, kui klient täitis tollideklaratsiooni vigaselt, annab süsteem veateated, mida tuleb parandada selleks, et tollideklaratsiooni saaks esitada
- tollideklaratsiooni jagamise võimalus. See tähendab, et kui tollideklaratsioon suunatakse riskianalüüsi tulemusena kontrollikoridori, ja täiendavat kontrollimist vajab näiteks kaup nr 2 ja tollideklaratsioonil on esitatud kaupade arv 5, siis on kliendil võimalik valida deklaratsiooni jagamise ooteajal (mis on 45 minutit), kas ta soovib

tollideklaratsiooni jagada või mitte. Mis omakorda tähendab, et täiendavat kontrolli mittevajavatele kaupadele võib vormistada uue tollideklaratsioon (jagada vana deklaratsioon kaheks – kontrolli vajav osa ja need kaubad, mida võib lubada vabaks ringluseks)

- tollideklaratsiooni lisadokumentide esitamise võimalus pdf failina
- tollideklaratsiooni koostamise ja esitamise võimalus XML (Extensible Markup Language) kujul. See tähendab, et kliendil on võimalus, kasutades kokkulepitud standardit, kanda üle tollideklaratsioon COMPLEXi
- uues süsteemis arvestatakse maksud automaatselt kontolt maha ning deklarandil ei ole vaja täiendavalt maksude tasumiseks teha lisatoiminguid
- võimalus koostada esitatud deklaratsioonidest aruandeid, mida ettevõtted saavad kasutada ettevõttesisese raamatupidamise või oma statistika jaoks
- kliendil on võimalus vaadata tollideklaratsioonide alusel tekkinud nõudeid ja nende tasumisi. Seda saavad vaadata isikud, kellel on „raamatupidaja“ õigused e-maksuametis (volikiri e-maksuameti kasutamiseks). Nõudeid saab vaadata e-maksuametis maksuliikide kontokaartidel. Samuti saavad eelpool nimetatud isikud vaadata COM-konto liikumist, st laekumist ja deklaratsioonide tasumist.
- Positiivne on asjaolu, et MTA oma veebilehel informeerib jooksvalt kliente muudatustest COMPLEXi reeglites.

Autori arvates on COMPLEXi puudusteks:

- COMPLEXiga on liidestatud suur hulk teda toetavaid ja abistavaid alamsüsteeme ning ühe alamsüsteemi tõrge toob üldjuhul kaasa tõrkeid terves süsteemis

- tollideklaratsioonide esitamise seotud infotehnoloogiliste probleemide korral nädalavahetustel, riigipühadel ja öisel ajal eksisteerib operatiivse informatsiooni puudulikkus
- ebamugav on passiivse oleku sessiooniaja pikkus, mis kõikidel e-maksuameti rakendustel on 20 minutit. Selle möödumisel logib süsteem kasutaja automaatselt välja. Selleks, et juba sisestatud andmed deklaratsioonil ei kaoks passiivse oleku sessiooniaja möödumisel süsteemist, tuleb andmeid salvestada
- kuigi deklaratsioone saab tollile esitada olenemata maksu- ja tollibüroo või tollipunkti lahtioleku ajast ööpäevaringselt 7 päeva nädalas, tuleb arvestada asjaoluga, et kella 22-st kuni kella 08.00-ni esitatud deklaratsioonid suunatakse süsteemi poolt automaatselt kontrollikoridori (MTA poolt on pakutud lahendus: kliendid, kes soovivad deklaratsioone süsteemi sisestada, kuid ei soovi, et nende kaubad läheksid automaatselt kontrollikoridori, võivad seda teha ka ajavahemikul 22.00- 8.00 - salvestades deklaratsiooni süsteemi ning esitades selle tollile peale kella 8 hommikul). Kaupade vabastamine toimub kõikidel päevadel olenemata, kas on puhkepäev või riiklikud pühad, hommikul kella 8.00-st kuni 22.00-ni (va need kaubad, mis suunatakse kontrollikoridori)
- kuigi paljud lahtrid süsteemis on varustatud klassifikaatoritega, mis lihtsustab tollideklaratsiooni täitmise, siis otsing klassifikaatoris tegevusena on tülikas
- ebamugav on see, et COMPLEXil ei ole demoversiooni. Süsteemi kasutamist ja tollideklaratsiooni sisestamist saab õppida vaid töötavas süsteemis

Võttes arvesse objektiivseid asjaolusid, nimelt:

- COMPLEXi liidestamine teda toetavate ja abistavate alamsüsteemidega on paratamatu samm elektroonilise tollivormistuse kontseptsiooni elluviimisel;
- passiivse oleku sessiooniaja pikkus on tingitud julgeoleku nõuetest;

- kella 22-st kuni kella 08.00-ni esitatud deklaratsioonide suunamine süsteemi poolt automaatselt kontrollikoridori on tingitud tolli töökorraldusest (toll ei tööta kõikides regioonides 24 tundi ööpäevas 7 päeva nädalas),

teeb autor järgmised ettepanekud COMPLEXi parendamiseks:

- leida MTAi võimalus tagada klientidele kättesaadav operatiivne teave süsteemi stabiilsuse/ebastabiilsuse kohta 24 tundi ööpäevas 7 päeva nädalas (näiteks MTA veebilehel)
- lihtsustada otsingu protsessi klassifikaatoris (näiteks võimalus kasutada otsingusõna)
- leida võimalus COMPLEXi demoversiooni väljatöötamiseks

Autori hinnangul katavad COMPLEXi eelised COMPLEXi puuduseid ja ilmnunud puudujäägid ei tee tööd COMPLEXiga võimatuks.

KOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärgiks on anda subjektiivne hinnang 1. mail 2006. a Eestis rakendunud tollideklaratsioonide töötlemise süsteemile COMPLEX ning analüüsida süsteemi eeliseid ja puuduseid.

Oma töös uurib autor, kas COMPLEX võimaldab esitada tollideklaratsioone elektroonselt ning kas COMPLEXi rakendamisega Eestis on arenenud paberivaba suhtlus kliendi ja tolli vahel ning, kas on tõusnud elektroonilise tollimise osakaal.

Praktiliste kogemuste saamiseks viibis autor praktilal ettevõttes, kes oma igapäevases töös kasutab COMPLEXi tollideklaratsioonide esitamiseks tollile. Praktika ajal jälgis töö autor kuidas tollideklaratsioonide sisestatakse ja esitatakse ning proovis deklarandi juuresolekul ka ise tollideklaratsioone sisestada. Läbitud praktika käigus sai autor ettekujutuse süsteemi tööst, sai praktilisi kogemusi COMPLEXiga töötamisel, mis võimaldas hinnata tavakasutaja kogemusi, süsteemi häid ja nõrku külgi ning aitas oma arvamuse kujundamisel COMPLEXi eeliste ja puuduste kohta.

Kõige enam meeldis autorile asjaolu, et COMPLEX on veebipõhine ja tollideklaratsioone saab esitada elektroonselt igast interneti ühendusega arvutist.

Suureks veebipõhise süsteemi eeliseks on see, et MTA saab süsteemi jooksvalt ajakohastada ja hooldada, seda ei pea tegema iga kasutaja ise. See tähendab, et COMPLEXi kasutamiseks ei pea klient enam kasutama süsteemihooldust pakkuva ettevõtte teenust, mis vähendab klientide halduskulusid.

Negatiivseks peab autor seda, et süsteemis eksisteerivad aeg-ajalt infotehnoloogilised probleemid tollideklaratsioonide esitamisega ning nädalavahetusel, riigipühadel ja öisel ajal on tunda informatsiooni puudulikkust.

Analüüsidest COMPLEXi eeliseid ja puuduseid jõudis autor järeldusele, et COMPLEXi eelised katavad COMPLEXi puudused ja ilmnunud puudused ei tee töö COMPLEXiga võimatuks.

Oma töös teeb autor MTAl, kui COMPLEXi omanikule, järgmised ettepanekud süsteemi parendamiseks:

- leida MTAl võimalus tagada klientidele kättesaadav operatiivne teave süsteemi stabiilsuse/ebastabiilsuse kohta 24 tundi ööpäevas 7 päeva nädalas (näiteks MTA veebilehel)
- lihtsustada otsingu protsess klassifikaatoris (näiteks võimalus kasutada otsingusõna)
- leida võimalus COMPLEXi demoversiooni väljatöötamiseks

Üks eesmärkidest, mida autor lõputöö sissejuhatuses püstitas, oli uurida, kas COMPLEX võimaldab esitada tollideklaratsioone elektroonselt ning kas COMPLEXi rakendamisega Eestis on arenenud paberivaba suhtlus kliendi ja tolli vahel ning kas on tõusnud elektroonilise tollimise osakaal.

COMPLEX rakendamine tõstis e-tollimise osakaalu ligi 100 protsendini. Kui enne COMPLEXi rakendamist esitati läbi e-kanalite ligi 57 % tollideklaratsioonidest, siis MTA 08.02.2007.a pressiteates (Lisa 3) on avaldatud kliendi rahuoluuuring, mis näitab, et 2006.a neljandas kvartalis oli e-tollimise protsent (sh transiit) ligi 98%:

„2006. aasta oli liikumises paberivaba tollimise suunas murranguline. Tänu COMPLEXile on Eesti teinud jõudsa sammu Euroopa Liidus püstitatud eesmärgi suunas minna üle paberivabale tollimisele. Neljandas kvartalis oli e-tolli protsent (sh transiit) ligi 98%“

Elektrooniline tollideklaratsioonide esitamine lihtsustab oluliselt tollivormistust ja tänu sellele, et klient ei pea enam tollideklaratsiooni esitamiseks füüsiliselt minema tolli. MTA 08.02.2007.a pressiteade:

„Detsembris lõppenud kliendirahulolu küsitlus andis ametile kõrgeid hindeid, üheksast teeninduse kvaliteedile antud hinnangust jäi kaheksa viiepalliskaalal vahemikku 4.31 (antavate vastuste arusaadavus, selgus) kuni 4.65 (teenindava ametniku viisakus).

Maksu- ja Tolliameti uus tollideklaratsioonide töötlemise süsteem COMPLEX hinnati Aasta Teenindusteo konkursil kõrge II koha vääriliseks, tuues põhjenduseks tollivormistamise lihtsustamise ning klientide halduskulude vähendamise.“

COMPLEXi rakendamisega on Eesti täitnud uue SADi täitmise juhendit ning on teinud jõudsa sammu Euroopa Liidus püstitatud eesmärgi suunas minna üle paberivabale tollimisele.

Lõputöö eesmärk nimetada COMPLEXi eelised ja puudused ning uurida, kas COMPLEX võimaldab esitada tollideklaratsioone elektroonselt ning kas COMPLEXi rakendamisega on tõusnud elektroonilise tollimise osakaal on täidetud.

РЕЗЮМЕ

Дипломная работа «Достоинства и недостатки системы обработки таможенных деклараций COMPLEX» состоит из 43 страниц и 3 приложений. В работе использовано 20 источников материала и работа написана на эстонском языке.

Целью дипломной работы является дать авторскую оценку внедренной 1 мая 2006 года системе обработки таможенных деклараций COMPLEX и проанализировать достоинства и недостатки системы.

Дипломная работа состоит из трех глав. В первой главе автор рассматривает законодательные аспекты применения таможенного права Европейского Союза (далее ЕС) в Эстонской Республике. Анализ ряда документов позволил сделать вывод о том, что в Эстонии Налоговый и Таможенный Департамент является организацией, отвечающей за применение норм таможенного права ЕС. Далее автор через рассмотрение созданного на базе Лиссабонской стратегии Многолетнего Плана Стратегического Развития, проекта создания Интегрированной Таможенной Инфосистемы и Постановления Комиссии nr 2286/2003 анализирует стратегию развития таможенного дела в ЕС и в Эстонии, которая предполагает переход на электронное оформление таможенных документов. Для внедрения в жизнь этих планов и постановлений таможенные администрации стран-членов ЕС должны создавать и внедрять соответствующие инфосистемы.

Вторая глава работы посвящена анализу необходимости замены существовавшей в Эстонии системы ASYCUDA новой, отвечающей современным требованиям системой COMPLEX.

В третьей главе рассматривается обработка таможенных деклараций в COMPLEXe. Приобретенный во время практики опыт позволил автору создать свое персональное мнение о работе COMPLEXa и в подведении итогов дипломной работы ответить на

вопросы, которые сформулированы в заглавии дипломной работы: достоинства и недостатки системы обработки таможенных деклараций COMPLEX.

VIIDATUD ALLIKAD

Publitseerimata uurimistööd

1. MTA. 2005. ASYCUDA asendamine uue tollideklaratsioonide töötlemise süsteemiga. [Analüüs] Tallinn: MTA TO

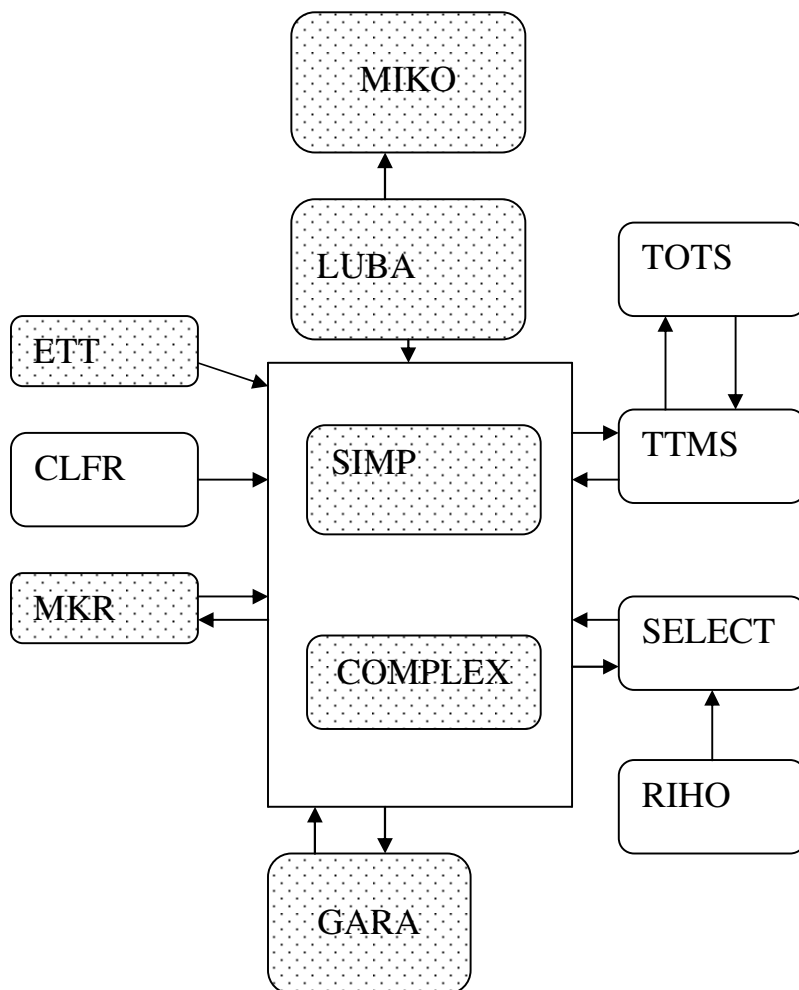
Internetimaterjal

1. ASYCUDA - ÜRO allüksuse UNCTAD (United Nations Conference on Trade And Development) poolt loodud tolli infosüsteem, <http://www.asycuda.org/programme.asp>, 03.01.2007;
2. ASYCUDA - 1999.a oktoobrist tollideklaratsioonide töötlemise süsteem Eesti tollis, <http://www.infosys.ee/index.php?page=2&sub=4&lang=et&PHPSESSID=ea51a3ab9f16e9f1211dd9a8debb2462>, 03.01.2007;
3. COMPLEX – 2006.a 1. maist veebipõhine tollideklaratsioonide töötlemise süsteem Eesti tollis, <http://www.emta.ee/?id=3101>, 05.02.2007;
4. Kauba deklareerimise teenusstandard tollis, <http://www.emta.ee/?id=3771>, 04.11.2006;
5. Kliendi aruanded, <http://www.emta.ee/?id=4546>, 23.02.2007;
6. Kliendi SIMP+COMPLEX kasutusjuhend, <http://www.emta.ee/?id=3361>, 19.02.2007;
7. Laksberg L., Infotehnoloogia Tolliametis, <http://www.riso.ee/et/pub/2002it/p610.htm>, 17.12.2006;
8. Lissaboni strateegia, http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/comm_spring_et.pdf, 03.12.2006
9. MASP, <http://www.emta.ee/?id=3193>, 10.12.2006;
10. MTA arendusplaan 2005.a, <http://www.emta.ee/?id=2607>, 17.12.2006;
11. MTA Strateegilise plaan aastateks 2005-2008, <http://www.emta.ee/?id=678>, 03.12.2006;
12. Protseduuride passid, <http://www.emta.ee/?id=3272>, 23.02.2007;
13. Tollideklaratsiooni täitmise juhend elektroonilises andmetöötlussüsteemis, <http://www.emta.ee/?id=3361>, 19.02.2007

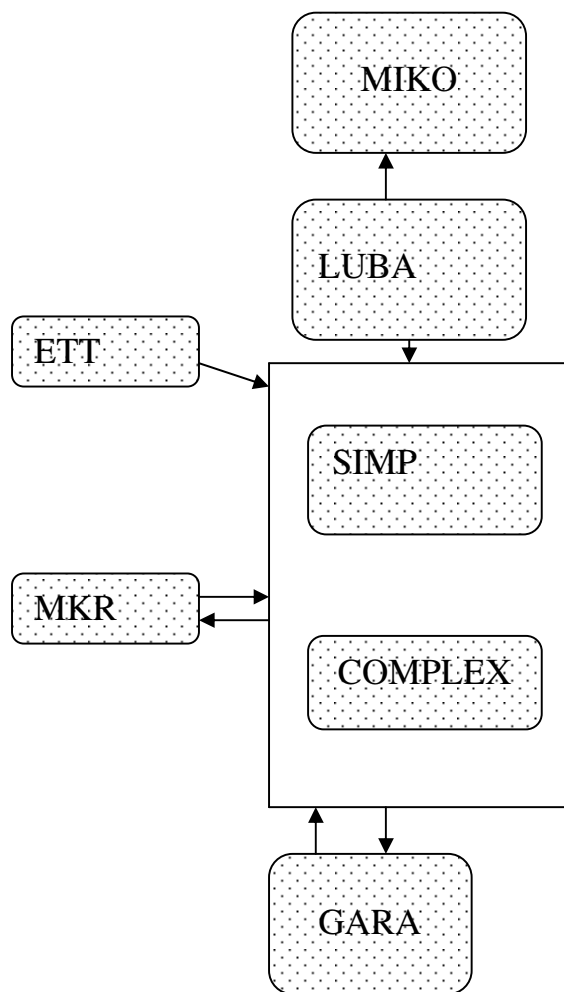
Õigusaktid

1. Komisjoni määrus (EÜ) nr 2286/2003, ELT L 343, 31.12.2003;
2. Maksukorralduse seadus, RT I 2002, 26, 150;
3. MASP, TAXUD/477/2004;
4. MTA põhimäärus, RTL 2004, 9, 136, RTL 2007, 20, 339;
5. Rahandusministri 09.06.06 määrus nr 35, RTL 2006, 48, 868, RTL 2006, 93, 1728;
6. Ühenduse tolliseadustik, EÜT L 302, 19.10.1992.

Lisa 1. Üldvaade infosüsteemile

Lisa 2. Kliendivaade infosüsteemile

Lisa 3. Maksu- ja Tolliameti pressiteade 08.02.2007.a

2006. aastat Maksu- ja Tolliameti teenindustegevuses iseloomustab e-teenuste ja kliendirahulolu kasv. Eelmise aasta teenindusalaste saavutuste hulka Maksu- ja Tolliametis kuuluvad elektroonilise deklareerimise populaarsuse kasv, klientide rahulolu paberivaba tollimise lihtsusega ning maksutulu laekumise tõus.

TNS Emori poolt läbiviidud Eesti Teeninduse Indeksi järgi püsis Maksu- ja Tolliamet avaliku sektori teenindajate esikolmikus. Detsembris lõppenud kliendirahulolu küsitlus andis ametile kõrgeid hindeid, üheksast teeninduse kvaliteedile antud hinnangust jäi kaheksa viiepalliskaalal vahemikku 4.31 (antavate vastuste arusaadavus, selgus) kuni 4.65 (teenindava ametniku viisakus). Ainus kriteerium, mille hinnang oli 3.33, oli rahulolu ennetava informeerimisega õigusaktide muudatustest.

2006. aasta oli liikumises paberivaba tollimise suunas murranguline. Tänu COMPLEXile on Eesti teinud jõudsa sammu Euroopa Liidus püstitatud eesmärgi suunas minna üle paberivabale tollimisele. Neljandas kvartalis oli e-tolli protsent (sh transiit) ligi 98%. Maksu- ja Tolliameti uus tollideklaratsioonide töötlemise süsteem COMPLEX hinnati Aasta Teenindusteo konkursil kõrge II koha vääriliseks, tuues põhjenduseks tollivormistamise lihtsustamise ning klientide halduskulude vähendamise.